

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas sayısı:1979/26

Karar sayısı:1980/1

Karar günü:15/1/1980

Resmi Gazete tarih/sayı:13.3.1980/16928

İPTAL DAVASINI AÇAN : Ege Üniversitesi

İPTAL DAVASININ KONUSU: 20/2/1979 günlü, 2182 sayılı "657 sayılı Devlet Memurları Kanununa Ek Geçici Maddeler Eklenmesi Hakkında Kanun" ile 657 sayılı Yasaya eklenen Ek Geçici Madde l' de yer alan "... bu kanunla iktisap ettikleri kazanılmış hak..." biçimindeki hükmün, Anayasanın 2. ve 12. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülerek iptaline karar verilmesi istenmiştir.

II- METİNLER :

A. 28/2/1979 günlü, 16564 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 20/2/1979 günlü, 2182 sayılı "657 sayılı Devlet Memurları Kanununa Ek Geçici Maddeler Eklenmesi Hakkında kanun" ile 657 sayılı Yasaya eklenen ve iptali istenen hükmü içeren Ek Geçici Madde l'in metni şöyledir:

"EK GEÇİCİ MADDE 1- Bu kanun ve Ek Geçici Maddelerine göre aylık almakta olan personelin bu Kanunla iktisap ettikleri kazanılmış hak aylıkları bir defaya mahsus olmak üzere öğrenim durumlarında bakılmaksızın ve kadro koşulu aranmaksızın bir üst derecenin aynı kademesine getirilir ve alt derecede buldukları kademedeki geçen süre, üst derecedeki kademedeki geçmiş sayılır.

Birinci fıkra esaslarına göre verilen derece, ek geçici 12 ve 13 üncü maddeler kapsamına giren personelin, emekli keseneğine esas aylık derece ve kademelerine eklenir.

Emekli keseneğine esas aylığı bu Kanuna göre kazanılmış hak aylığının üstünde bulunanlara, birinci fıkra esaslarına göre verilecek derece, kazanılmış hak aylığı ile emekli keseneğine esas aylık derece ve kademelerine ayrı ayrı uygulanır."

B. Dayanılan Anayasa Kuralları :

"Madde 2- Türkiye Cumhuriyeti, insan haklarına ve Başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, millî demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devletidir."

"Madde 12- Herkes, dil, ırk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din ve mezhep ayırımı gözetilmeksizin, kanun önünde eşittir.

Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz."

C. İlgili Yasa Kuralları:

25/6/1973 günlü, 1765 sayılı Üniversite Personel Yasasının 2., 3. 4 ve 7. maddeleri şöyledir :

"Madde 2- Öğretim üyeleri ve asistanlar sınıfı; profesörler, doçentler ve asistanlardan oluşur.

Bu sınıfta:

Esas sayısı:1979/26

Karar sayısı:1980/1

a) Profesörler, profesörlüğe yükseldikleri ve atandıkları tarihi takip eden ay başından itibaren, birinci derecenin ilk kademe aylığını, (kazanılmış hak olmamak şartıyla) almaya başlarlar.

b) Doçentler, doçentliğe yükseldikleri ve atandıkları tarihi takibeden aybaşından itibaren, 4 üncü derecenin ilk kademe aylığını (kazanılmış hak olmamak şartıyla) almaya başlarlar.

Yukarıdaki (a) ve (b) fıkralarına göre üst dereceye atananlar, bu dereceleri kazanılmış hak olarak aldıktan sonra geçirecekleri her yıl için bir kademe ilerlemesinden faydalanırlar.

c) Asistanlar, (657 sayılı Devlet Memurları Kanununun değişik 36 ncı maddesinin "Ortak hükümler"i ile getirilen kademe ilerlemesi ve derece yükselmesi hariç) Devlet Memurları Kanunu hükümleri uyarınca öğrenim niteliği ile süresine göre, girebilecekleri sınıfın derece ve kademesinin bir üst derecesinden işe başlarlar."

"Madde 3- öğretim görevlileri ve diğer yardımcıları sınıfı; öğretim görevlileri, okutmanlar, uzmanlar ve çeviricilerden oluşur.

Bunlardan, öğretim görevlileri, açık öğretim üyesi veya yardımcısı kadrolarından biri karşılık gösterilmek suretiyle, Devlet Memurları Kanununa göre girebilecekleri sınıfın derece ve kademesinin iki derece üstünden, diğerleri ise bir derece üstünden işe başlarlar."

"Madde 4- 2 nci ve 3 üncü maddeler uyarınca elde edilen dereceler, üniversiteden ve bu kanuna tabi diğer müesseselerden ayrılma halinde kazanılmış hak teşkil etmez. "

"Madde 7- Üniversite öğretim üyeleriyle asistanların ve öğretim görevlileriyle diğer yardımcıların aylıklarının hesaplanmasında Devlet Memurları Kanununa ekli gösterge tablosu esas alınır.

Aylıklar Devlet Memurları için bütçe kanunlarında gösterilen katsayı ile çarpılmak suretiyle hesaplanır.

Ancak, üniversite rektörlerine 200, rektör yardımcılara, fakülte dekanlarına, yüksek okul müdürlerine 150, profesörlere 100, doçentlere 50, gösterge üstü uygulanır."

III- İLK İNCELEME:

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 15. maddesi uyarınca Şevket Müftügil, Lûtfi Ömerbaş, Ahmet Erdoğan, Osman Tokcan, Rüştü Aral, Ahmet Salih Çebi, Muammer Yazar, Nihat O. Akçakayalıoğlu, Nahit Saçlıoğlu, Hüseyin Karamüstantıkoğlu, Kenan Terzioğlu, Necdet Darıcioğlu, İhsan N. Tanyıldız, Bülent Olçay ve Yılmaz Aliefendioğlu'nun katılmalarıyla 14/6/1979 gününde yapılan ilk inceleme toplantısında, dosyanın eksikliği bulunmadığından işin esasının incelenmesine oybirliğiyle karar verilmiştir.

IV- ESASIN İNCELENMESİ:

İşin esasına ilişkin rapor, dava dilekçesi, iptali istenen yasa hükmü, Anayasa'nın ve başka yasaların ilgili hükümleri, konuyla ilişkili yasama metinleri ve öbür metinler incelenerek, gereği görüşülüp düşünüldü:

A. 2182 sayılı Yasanın ve iptali istenen hükmün içeriği ve kapsamı :

657 sayılı Devlet Memurları Yasasına 2182 sayılı Yasa ile üç ek geçici madde eklenmekte olup, bu maddeler, 657 sayılı Yasayla onun ek geçici maddelerine göre aylık alan görevlilerin bu

Esas sayısı:1979/26

Karar sayısı:1980/1

yasa ile elde ettikleri "kazanılmış hak aylıkları"nın, bir kez için, öğrenim durumlarına bakılmaksızın ve kadro koşulu aranmaksızın bir üst derecenin aynı kademesine getirilmesini ve alt derecede buldukları kademedeki geçen sürenin üst derecede geçmiş sayılmasını hüküm altına almakta, ayrıca yasanın yürürlüğe girdiği tarihte askerlik görevini yapmakta olanlar ile emekli, adi malullük, görev malullüğü ve dul ve yetim aylıkları alanlar hakkında da aynı hükümlerin uygulanmasını ön görmektedirler.

Görüldüğü gibi, bu yasa uyarınca derece yükseltilmesi, "kazanılmış hak aylıkları" üzerinden yapılacaktır.

Olağan durum, kamu görevlisinin görev aylığı ile emekli keseneğine esas kazanılmış hak aylığının birbirine eşit olmasıdır. 2182 sayılı Yasa, bu durumda bulunan kişilerin kazanılmış hak aylıklarını buldukları derece ve kademenin bir derece üstüne çıkarırken, bu kişilerin görev aylıkları da kendiliğinden aynı derece ve kademeyle yükselmektedir.

Emekli keseneğine esas aylığın kazanılmış hak aylığının üstünde bulunduğu ayrık durumlar için de Ek Geçici 1. maddenin son fıkrasında özel bir hüküm yer almakta, bu durumdaki kişilerin kazanılmış hak aylığı ile emekli keseneğine esas aylık derecelerinin her ikisinin de birer derece yükseltilmesi öngörülmektedir.

Ek Geçici 1. maddenin uygulanmasında sözkonusu edilebilecek bir olasılık da, emekli keseneğine esas kazanılmış hak aylığının, görev aylığının altında bulunmasıdır. Yasanın öngördüğü derece yükseltilmesi kazanılmış hak aylığı üzerinden yapılacağından, bu durumda görev aylığının da yükselmesi, ancak kazanılmış hak aylığı ile görev aylığı arasında bir dereceden daha az bir aralık bulunması durumunda olasıdır. Bunun dışındaki durumlarda, 2182 sayılı Yasa ile yapılacak derece yükseltilmesi sonucu iki tür aylık derecesi birbirlerine yaklaşacak ya da eşit olacaklardır.

Bu durum, öncelikle 657 sayılı Devlet Memurları Yasasının 59. ve sonraki maddelerinde düzenlenen "istisnaî memurluklar" ve aynı yasanın 68. maddesinin (B) işaretli bölümünde sözü edilen 1.-4. derece kadrolara aşağı derecelerden yapılacak atamalar bakımından söz konusu olmakta, ayrıca benzer hükümleri içeren kimi özel yasaların kapsamına giren kişiler bakımından da aynı uygulama ortaya çıkmaktadır.

Bu özel yasalardan biri olan 1765 sayılı Üniversite Personel Yasasının 2. maddesinin (a) bendine göre, profesörler, profesörlüğe yükseldikleri ve atandıkları tarihi izleyen aybaşından başlayarak birinci derecenin ilk kademe aylığını (kazanılmış hak olmamak koşuluyla) almaya başlarlar. Bu maddenin (b) bendi de, doçent olanların, aynı koşulla 4. dereceye yükselmelerini öngörmektedir, (b) bendinin son fıkrası ise, bunların ancak söz konusu üst dereceleri kazanılmış hak olarak aldıktan sonra kademe ilerlemesinden yararlanabileceklerini hükme bağlamaktadır.

Aynı maddenin (c) bendi, asistanların (657 sayılı Devlet Memurları Yasasının değişik 36. maddesinin "ortak hükümleri" ile getirilen kademe ilerlemesi ve derece yükselmesi dışında) Devlet Memurları Yasası hükümleri uyarınca öğrenim niteliği ile süresine göre girebilecekleri sınıfın derece ve kademesinin bir üst derecesinden işe başlamalarını öngörmektedir.

1765 sayılı Yasanın 3. maddesinin ikinci fıkrası, öğretim ve araştırma görevlileri ile öteki yardımcıları sınıfı öğretim ve araştırma görevlilerinin, okutmanların, uzmanların ve çeviricilerin atanmaları bakımından da asistanlarınkine koşut bir düzenleme getirmekte ve 4. maddede ise, 2. ve 3. maddeler uyarınca elde edilen derecelerin, üniversiteden ve bu yasaya bağlı öteki kuruluşlardan ayrılma durumunda kazanılmış hak sayılmayacağı hüküm altına alınmaktadır.

B) Anayasa'ya aykırılık savının incelenmesi:

Davacı, 2182 sayılı Yasanın öngördüğü derece yükseltilmesinde "kazanılmış hak aylığı"nın esas tutulmasının, öteki kamu görevlilerinin tersine, görev aylıkları kazanılmış hak aylıklarının üstünde bulunan kimi üniversite görevlilerinin ellerine geçen parada bir artma sağlamadığını, hatta emekli keseneğinin artması nedeniyle, söz konusu kişilerin eline daha az para geçtiğini, oysa yasanın amacının kamu görevlilerinin parasal olanaklarını bir ölçüde artırmak olduğunu belirterek, bu durumun Anayasa'nın 2. ve 12. maddelerine aykırılığı savını ileri sürmektedir.

Başka bir deyişle, davacının Anayasa'ya aykırılık savı, yasanın benimsediği "kazanılmış hak aylığının bir derece yükseltilmesi" ilkesinin kamu görevlileri arasında eşitsizlik yarattığı ve sosyal hukuk devleti ilkesine ters düştüğü görüşüne dayanmaktadır.

Bu durum karşısında, öncelikle saptanması gereken nokta, 2182 sayılı Yasanın benimsediği "kazanılmış hak aylığı" ölçütünün bütün Devlet görevlileri için ortak ve eşit bir uygulamaya dayanak olup olamayacağıdır.

Yukarıda (A) bölümünde değinildiği gibi, 657 sayılı Yasa kimi memurlukları "istisnaî" saymış ve buralara, yasanın atama, sınav, kademe ilerlemesi ve derece yükseltilmesine ilişkin hükümleri ile bağlı olmaksızın atama yapılmasına olanak tanımıştır (m. 59). Yine aynı yasanın değişik 68. maddesinin (B) işaretli bölümünde yer alan hükme göre, eğitim ve öğretim hizmetleri sınıfı dışındaki sınıfların 1., 2., 3. ve 4. derecelerindeki kadrolarına, derece yükselmesindeki süre kaydı aranmaksızın, kimi koşullarla ve atanmadaki yönteme göre, daha aşağı derecelerden memur atanabilir.

Ancak her iki durumda da, atama yapılan üst derece kadrolar, emekli aylığının hesabında ve başka memurluklara nakil yoluyla atanmada kazanılmış hak sayılmamakta ve anılan yasanın 61. maddesinin üçüncü fıkrasındaki bir kesim istisnaî memurluk dışında, kademe ilerlemesi ve sınıf yükselmesi, yalnızca kazanılmış hak aylığı üzerinden hesaplanmaktadır. Bu kişilerin buldukları görev aylığı derecesinde kademe ilerlemesi ve derece yükselmesi yapabilmeleri, bu derece aylığının ilk kademesini kazanılmış hak olarak almaları koşuluna bağlıdır. Yine yukarıda (A) bölümünde özetlendiği gibi, 1765 sayılı Üniversite Personel Yasası da kimi üniversite görevlilerinin atanmaları konusunda aynı düzeni benimsemiş bulunmaktadır.

Bütün bu durumlarda, emekli keseneğine esas kazanılmış hak aylığı görev aylığına eşit düzeye gelinceye dek, kademe ilerlemesi ve derece yükselmesinin kazanılmış hak aylığı üzerinden yürütülmesi ve bu süre içinde memurun görev aylığı derecesinde bir değişiklik olmaması gerektiğine göre, 2182 sayılı Yasada da derece yükseltilmesinin "kazanılmış hak aylığı" üzerinden yapılmasının yürürlükteki kamu görevlileri düzenine aykırı bir yönü yoktur.

Bu düzenlemenin, Anayasa'nın eşitlik ilkesini zedeleyip zedelediği sorununa gelince :

Davacı, her ne kadar 2182 sayılı Yasanın uygulanması sonucu kimi üniversite görevlilerinin eline geçen paranın değişmemesi ve hatta azalması olayını eşitsizlik savına dayanak yapmakta ise de, bu sav ileri sürülürken önemli bir nokta gözden uzak tutulmaktadır:

2182 sayılı Yasa, yukarıda belirtildiği gibi, kamu görevlileri düzeninin yükselme esaslarını değiştiren bir yasa olmayıp, bu yasa ile yapılmak istenilen, kamu görevlilerini, yürürlükteki hükümlere göre bir yükselme süresi sonunda ulaşacakları duruma getirmektir. Emekli keseneğine esas kazanılmış hak aylıkları görev aylıklarının altında olan kamu görevlilerinin görev aylıklarının yükseltilmesine yürürlükteki kamu görevlileri hukuku ilke

Esas sayısı:1979/26

Karar sayısı:1980/1

olanak tanımadığına göre, bunların durumlarında yapılabilecek değişiklik, ancak kazanılmış hak aylıklarının bir derece yükseltilmesi olabilir. Böylece, her ne kadar bu kişilerin görev aylıkları değişmemekte ise de, görev aylığı derecesindeki bekleme süreleri bir yükselme süresi kadar kısalmaktadır. Başka bir deyişle, öteki memurlar gibi, bu kişiler de bir yükselme süresi sonunda gelecekleri duruma getirilmiş olmaktadır. Görülmektedir ki, üniversite görevlilerini de içine almak üzere, kamu görevlilerini, yürürlükteki hükümlere göre bir yükselme süresi sonunda ulaşabilecekleri duruma getiren bu düzenlemenin Anayasa'nın 12. maddesindeki eşitlik ilkesine aykırı düşen bir yönü yoktur.

öte yandan, iptali istenen hükmün, gerek yasanın getiriliş amacı gerek yukarıda açıklanan içeriği karşısında, Anayasa'nın 2. maddesine olduğu kadar, öteki maddelerine aykırılığından da söz edilemez.

Bu durum karşısında, dava konusu hükmün iptali isteminin reddine karar verilmelidir.

V- SONUÇ:

20/2/1979 günlü, 2182 sayılı "657 sayılı Devlet Memurları Kanununa Ek Geçici Maddeler Eklenmesi Hakkında Kanun "un Ek Geçici 1. maddesi birinci fıkrasının dava konusu edilenbu kanunla iktisap ettikleri kazanılmış hak..... biçimindeki hükmünün Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin reddine,

15/1/1980 gününde oybirliğiyle karar verildi.

Başkan Şevket Müftügil	Başkanvekili Ahmet H. Boyacıoğlu	Üye Ahmet Erdoğan
Üye Osman Tokcan	Üye Rüştü Aral	Üye Ahmet Salih Çebi
Üye Muammer Yazar	Üye Adil Esmer	Üye Nihat O. Akçakayalıoğlu
Üye Nahit Saçlıoğlu	Üye Hüseyin Karamüstantikoğlu	Üye Necdet Darıcıoğlu
Üye İhsan N. Tanyıldız	Üye Bülent Olçay	Üye Yekta Güngör Özden